

Następstwo prawne w toku lub po zakończeniu postępowania przed Prezesem UOKiK a przekształcenia kapitałowe stron.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2017 r., sygn. akt III SK 15/16

Spis treści

- I. Stan faktyczny
- II. Sukcesja obowiązków publicznoprawnych
- III. Potrzeba interwencji ustawodawczej

Słowa kluczowe: przejęcie spółki; następstwo prawne w sprawach z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów; sukcesja praw i obowiązków o charakterze administracyjnoprawnym.

I. Stan faktyczny

Prezes UOKiK prowadził postępowanie w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów przez Bank X. W toku postępowania Bank X (dalej: Bank Przejmowany, spółka przejmowana) został przejęty przez Bank Y (dalej: Bank Przejmujący, spółka przejmująca), transakcja zaś została sfinalizowana z końcem 2012 roku. 28 grudnia 2012 r. Prezes UOKiK wydał decyzję, w której uznał praktykę Banku Przejmowanego za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów oraz nałożył karę w wysokości 605 955 PLN. Decyzja ta została doręczona 2 stycznia 2013 r., przy czym odbiorcą decyzji był już Bank Przejmujący, gdyż Bank Przejmowany utracił osobowość prawną z końcem 2012 roku.

Bank Przejmujący wniósł odwołanie, które zostało oddalone przez SOKiK. Od powyższego wyroku wniósł apelację, zarzucając mu m.in. rozpoznanie sprawy przez SOKiK bez uprzedniego zbadania czy na Bank Przejmujący przeszły prawa i obowiązki wynikające z zaskarżonej decyzji. Sąd Apelacyjny w Warszawie uchylił wyrok SOKiKu oraz odrzucił odwołanie, uznając, iż Bank Przejmujący nie mógł wnieść odwołania, gdyż nie był podmiotem będącym stroną postępowania przed Prezesem UOKiK. Z tego względu nie posiadał on legitymacji do wniesienia odwołania od decyzji, która go nie dotyczyła.

SA w Warszawie podkreślił, iż zbadania wymaga czy obowiązek, którego dotyczy decyzja przeszedł na następcę prawnego, czyli Bank Przejmujący. Transakcja obejmowała przeniesienie całości majątku spółki przejmowanej przez spółkę przejmującą, w trybie art. 492 § 1 k.s.h. SA podkreślił, iż zgodnie z art. 494 § 1 k.s.h. spółka przejmująca z dniem połączenia wstępuje w prawa i obowiązki spółki przejmowanej, a zatem nałożony *prawomocną* decyzją Prezesa UOKiK na spółkę przejmowaną obowiązek zapłaty kary pieniężnej przechodzi na spółkę przejmującą, podobnie jak każde inne zobowiązanie pieniężne obciążające spółkę przejmowaną. Z kolei przepis art. 494 § 2 k.s.h. wprowadza zasadę ograniczonej sukcesji praw i obowiązków o charakterze

administracyjnoprawnym. Przepis ten mówi przede wszystkim o przejściu praw, takich jak koncesje, zezwolenia czy ulgi. SA podkreślił, iż stosunek prawa administracyjnego materialnego ma co do zasady charakter osobisty, a zatem publiczne prawa i obowiązki pozostają trwale związane z tym podmiotem, dla którego zostały ustanowione. SA wskazał również, iż przepisy uokik z 2007 r. nie zawierają szczególnej regulacji w zakresie następstwa prawnego w toku lub po zakończeniu postępowania.

Sąd Apelacyjny zwrócił ponadto uwagę, iż analiza przesłanek, którymi kieruje się Prezes UOKiK, wymierzając karę pieniężną, prowadzi do wniosku, że okoliczności te są ściśle osobiste i dotyczą zachowania konkretnego przedsiębiorcy. Przyjmując, że obowiązek stwierdzony zaskarżoną decyzją przechodzi na spółkę przejmującą, należałoby uznać, iż przejmujący odpowiada za cudzy czyn. Zdaniem SA takie stanowisko stałoby w sprzeczności z jedną z funkcji kary pieniężnej z art. 106 uokik z 2007 r., tj. funkcją represyjną.

Skargę kasacyjną od powyższego postanowienia SA w Warszawie wniósł Prezes UOKiK.

II. Sukcesja obowiązków publicznoprawnych

Sąd Najwyższy zarzucił Sądowi Apelacyjnemu niedostateczne uzasadnienie w zakresie wykładni i zastosowania art. 494 § 1 i 2 k.s.h., niepozwalające na dokonanie kasacyjnej kontroli. Jednocześnie, wychwytił niekonsekwencję w rozumowaniu Sądu Apelacyjnego, który z jednej strony uznał, że przepis art. 494 § 1 k.s.h. znajduje zastosowanie w przypadku obowiązku zapłaty kary pieniężnej nałożonej prawomocną decyzją Prezesa Urzędu, z drugiej zaś przyjął, iż sukcesja regulowana przez ten przepis ma charakter ograniczony, a w konsekwencji art. 494 § 1 k.s.h. nie znajduje zastosowania w niniejszej sprawie. Brakowało przy tym uzasadnienia, dlaczego w niektórych przypadkach przepis ten miałby znaleźć zastosowanie, w innych zaś nie. W konsekwencji SN uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy nie podzielił wykładni i zastosowania art. 494 § 1 i 2 k.s.h. przez Sąd Apelacyjny. Zdaniem SN art. 494 § 1 i 2 k.s.h. należy interpretować jako generalne unormowanie sukcesji praw i obowiązków również o charakterze administracyjnoprawnym. Nie ma podstaw do traktowania tego przepisu jako zawierającego unormowanie ograniczone tylko do praw i obowiązków z zakresu prawa prywatnego oraz wyłącznie takich aktów administracyjnych, które przyznawały prawa spółce przejmowanej. Następstwo prawne regulowane przez art. 494 § 1 k.s.h. zakłada wstąpienie spółki przejmującej w całą sytuację prawną spółki przejmowanej, na którą składają się prawa i obowiązki tej ostatniej, o różnej treści i charakterze. Dlatego zdaniem SN art. 494 k.s.h. jest przepisem, który należy traktować jako istotny wyjątek od zasady braku sukcesji praw i obowiązków o charakterze administracyjnym – wyjątek, który obejmuje następstwo prawne w wyniku przejmowania i łączenia się spółek.

SN uznał, iż zasada ogólnej sukcesji praw i obowiązków o charakterze administracyjnym stanowi konsekwencję sukcesji uniwersalnej, o której mowa w art. 494 § 1 i 2 k.s.h. Przejęcie praw i obowiązków o charakterze administracyjnym nie jest przy tym konsekwencją przeniesienia praw i obowiązków, lecz skutkiem następującym z mocy prawa przekształcenia podmiotowego przedsiębiorcy będącego stroną stosunku administracyjnego.

Taką wykładnię wspiera zdaniem SN wyrok ETS w sprawie *Modelo Continente Hipermercados*¹, zgodnie z którym „połączenie przez przejęcie” powoduje przeniesienie na spółkę przejmującą obowiązku zapłaty grzywny nałożonej ostateczną decyzją po tym połączeniu za wykroczenie popełnione przez spółkę przejmowaną przed połączeniem. W wyroku tym ETS przyjął, że zasada sukcesji uniwersalnej (przeniesienie wszystkich aktywów oraz pasywów spółki przejmowanej na spółkę przejmującą) oznacza przejście na spółkę przejmującą odpowiedzialności za naruszenia prawa, których dopuściła się spółka przejmowana, a które w dacie przejęcia nie zostały jeszcze stwierdzone decyzją właściwego organu². W tym kontekście SN powołał się również na wyrok ETS w sprawie *T-Mobile*³.

SN podkreślił również, iż nie ma żadnych podstaw do przypisania profesjonalście braku świadomości, co do toczącego się przeciwko spółce przejmowanej postępowania przed Prezesem UOKiK i jego potencjalnych skutków dla sfery majątkowej przejmującego. Podobnie zasada indywidualizacji odpowiedzialności, nie niweczy zdaniem SN skutków, o których mowa w art. 494 § 1 k.s.h., skoro spółka przejmująca jest pełnoprawnym kontynuatorem spółki przejmowanej.

SN podkreślił, iż odmienna wykładnia wspomnianego przepisu mogłaby doprowadzić do sytuacji, gdzie przekształcenia właścicielskie spółek pozwalałyby na uniknięcie odpowiedzialności z tytułu obowiązków ciężących na jednej ze spółek – uczestników transakcji.

Reasumując, Sąd Najwyższy nie podzielił poglądu Sądu Apelacyjnego, zgodnie z którym następstwo prawne w prawie administracyjnym ma tak wyjątkowy charakter, że bez odpowiedniego rozwiązania normatywnego w uokik wykluczona jest zmiana podmiotów stosunku administracyjnoprawnego skonkretyzowanego w decyzji Prezesa UOKiK. W dacie wydania tej decyzji istniał podmiot, do którego była ona adresowana. Decyzja nie została skierowana do podmiotu nieistniejącego czy też podmiotu niebędącego stroną w sprawie, a jedynie została doręczona następcy prawnemu przejmowanej spółki, który w dacie wydania decyzji był jej jedynym właścicielem.

III. Potrzeba interwencji ustawodawczej

Sąd Najwyższy podkreślił, iż w odniesieniu do zasad oraz zakresu następstwa prawnego przy przekształceniach kapitałowych podmiotów będących adresatami ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów postulować należy interwencję ustawodawcy. Kwestia ta, zdaniem SN występować może w następujących konfiguracjach:

- gdy postępowanie administracyjne zostaje wszczęte dopiero przeciwko następcy prawnemu;
- w przypadku sukcesji w toku postępowania administracyjnego, prowadzonego z udziałem poprzednika prawnego;
- gdy do sukcesji dochodzi na etapie po wydaniu decyzji adresowanej do poprzednika prawnego, w wyniku przeprowadzenia postępowania administracyjnego z jego udziałem, lecz przed doręczeniem tej decyzji jej adresatowi (poprzednikowi prawnemu);
- gdy sukcesja ma miejsce po dacie, w której decyzja stwierdzająca naruszenie i nakładająca karę stała się ostateczna;

¹ Wyr. ETS z 5.03.2015r. w sprawie C-343/13, *Modelo Continente Hipermercados* (ECLI:EU:C:2015:146).

² *Ibidem*, pkt 32.

³ Wyr. ETS z 4.06.2009r. w sprawie C-8/08, *T-Mobile Netherlands i in.*, (ECLI:EU:C:2009:343).

- gdy do sukcesji dochodzi w toku postępowania sądowego w sprawie z odwołania od decyzji Prezesa UOKiK;
- gdy Prezes UOKiK egzekwuje od następcy prawnego karę pieniężną nałożoną na poprzednika prawnego⁴.

Zagadnienie to, pomimo licznych nowelizacji uokik, nie doczekało się regulacji normatywnej. Regulacja ta, zdaniem SN, jest tym bardziej pożądana, gdyż stanowisko Sądu Najwyższego nie musi zostać podzielone przez inne sądy⁵.

Elżbieta Krajewska

Adwokat, LL.M. in European Law – College of Europe (Bruges)

Prawnik w kancelarii Allen & Overy; email: Elzbieta.Krajewska@allenoverly.com

⁴ Wyr. SN z dnia 6.04.2017r., sygn. akt III SK 15/16, s.10.

⁵ Por. wyr. WSA z 7.01.2015 r., VI SA/Wa 1902/14 oraz wyr. NSA z 16.02.2017 r., II GSK 1477/15.